

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра східнослов'янської філології
та інформаційно-прикладних студій

ПОЕТИКА НОН-ФІКШН У ПРОЗІ СЕРГІЯ ДОВЛАТОВА

Кваліфікаційна робота

на здобуття ОС «бакалавр»
студента IV курсу
галузь знань 03 «Гуманітарні науки»,
спеціальності 035 «Філологія»,
спеціалізації 035.034

«Слов'янські мови та літератури
(переклад включно), перша –
російська»

ОПП «Російська мова і література
та англійська мова»

Антон ВАСИЛЕНКА

Науковий керівник:

к. філол. н., доцент кафедри
східнослов'янської філології та
інформаційно-прикладних студій

Олена ПОДДЕНЕЖНА

«Допущено до захисту»
Протокол № 11 кафедри
східнослов'янської філології та
інформаційно-прикладних студій
ННІФ від 12.05.2023
Завідувач кафедри
к. філол. н., доц. _____

Олександр БОНДАРЕНКО

Київ – 2023

I. Вступ.....	2
II. Теоретичні основи дослідження.....	6
III. Нон-фікшн у прозі Сергія Довлатова.....	10
V. Висновки.....	38
VI. Список літератури.....	41

Вступ

Сергій Довлатов найбільш відомий своїми художніми творами, які часто спираються на його особистий досвід, щоб створити потужне та проникливе зображення життя в Радянському Союзі. Однак Довлатов також перебував під глибоким впливом руху документального реалізму, який прагнув точно відобразити дійсність через використання фактичної інформації та об'єктивного спостереження. У цій дипломній роботі ми досліджуватимемо роль елементів нон-фікшн у творах Довлатова, зосереджуючись на тому, як він використовував літературні прийоми, щоб надати читачам правдиве та проникливе зображення соціальних, політичних і культурних реалій життя в Радянському Союзі. Уважно вивчивши творчість Довлатова, ми досліджуємо використання ним особистих свідчень, історичних досліджень та об'єктивних спостережень для створення потужного та привабливого зображення світу навколо нього. Зрештою, ця робота забезпечить глибше розуміння внеску Довлатова в рух документального реалізму та ширшу літературну традицію публіцистики.

Уважно вивчивши ключові твори, такі як «Зона» та «Валіза», ми дослідимо, як використання Довлатовим документалізму сприяло його унікальному голосу в російській літературі та пролеле світло на соціальні, культурні та політичні реалії його часу.

Написання нон-фікшн було важливим засобом дослідження та розуміння навколишнього світу з самого початку письмової історії. З часом цей жанр літератури розвинувся, охоплюючи широкий спектр стилів і тем, від мемуарів і

біографій до есеїв і журналістських розслідувань. Автобіографічні твори Довлатова, які просякнуті культурою та політикою Радянської Росії, заслужили йому репутацію одного з найважливіших і впливових письменників-нон-фікшн 20 століття. Його унікальне поєднання гумору, сатири та особистих рефлексій зробило його твори улюбленими серед читачів і критиків. Спираючись на ряд критичних підходів і теорії літератури, це дослідження проаналізує стилістичні та тематичні особливості.

1.1 Актуальність теми

Актуальність теми полягає в тому, що творчість Сергія Довлатова є визначальною для розвитку жанру нон-фікшн в українській та російській літературі. Важливо проаналізувати особливості поетики нон-фікшн в його творчості, щоб краще зрозуміти сутність та сучасний стан цього жанру, а також дослідити роль Довлатова в розвитку та популяризації нон-фікшну як літературного жанру.

Тема нон-фікшн дуже актуальна для серії цього автора, оскільки книги засновані на житті Сергія, включає п'ять автобіографічних романів, які

пропонують відвертий і часто гумористичний погляд на життя радянської Росії 1970-1980-х років. Він також провів широке дослідження соціального та політичного клімату того часу, спираючись на свій журналістський досвід і спілкування з колегами-письменниками та інтелектуалами. Через свої твори Довлатов пропонує унікальний погляд на життя в Радянській Росії, проливаючи світло на боротьбу та протиріччя повсякденного життя під час репресивного режиму. Його робота також підкреслює силу особистого оповідання як засобу засвідчити історію та зберегти спогади тих, хто її пережив.

1.2. Мета та завдання дослідження

Метою роботи є аналіз творчості Сергія Довлатова у контексті функціонування та жанрово-стилістичних тенденцій нон-фікшн літератури.

Завдання дослідження включають:

1. Визначення теоретичних засад жанру нон-фікшн та його особливостей.
2. Аналіз творчості Сергія Довлатова, визначення місця та ролі нон-фікшн в його прозі.

3. Дослідження поетики нон-фікшн у творчості Сергія Довлатова на рівні структури та змісту творів.
4. Визначення ролі творчості Сергія Довлатова у розвитку жанру нон-фікшн.
5. Вивчення взаємозв'язку між творчістю Сергія Довлатова та радянською культурною та літературною епохою.
6. Дослідження впливу творчості Сергія Довлатова на сучасну літературу та популяризацію жанру нон-фікшн.

2. Теоретичні основи дослідження

Нон-фікшн описує реальні події, інформацію та факти. Цей жанр може охоплювати такі напрямки, як біографії, мемуари, науково-популярні книги, історії, репортажі, документальні твори. Нон-фікшн нерідко відрізняється від художньої літератури своєю метою передати інформацію, а не просто розважити

або розважитися. Наприклад, біографії та мемуари розповідають про життєвий шлях і досвід конкретної людини, деякі науково-популярні книги можуть пояснювати складні теорії та факти, а документальні твори можуть розкривати реальні історії та події.

Нон-фікшн може мати різну форму, включаючи описовий, аналітичний, рефлексивний, наративний та інші стилі. Він зазвичай базується на фактах та дослідженнях, і часто містить цитати, статистику та іншу інформацію, яка підтверджує точність та достовірність твору.

Деякі загальні характеристики нон-фікшн включають:

Точність: нон-фікшн має ґрунтуватися на фактах та інформації, які можна перевірити. Автор повинен докласти зусиль, щоб наведена інформація була точною та підтверджена надійними джерелами.

Об'єктивність: нон-фікшн має бути написаний неупереджено та неупереджено. Автор повинен подати факти, не дозволяючи своїм особистим упередженням чи думкам впливати на розповідь.

Чіткість: нон-фікшн має бути написаний чітко та лаконічно, використовуючи мову, зрозумілу цільовій аудиторії.

Структура: Нон-фікшн має мати логічну та організовану структуру, яка веде читача через подану інформацію. **Мета:** нон-фікшн має мати чітку мету чи мету, чи то інформувати, переконати чи розважити читача.

Дослідження: документальна література часто потребує дослідження, щоб зібрати інформацію з різних джерел. Автор повинен переконатися, що джерела є надійними та достовірними.

Достовірність: нон-фікшн має бути написаний надійним і авторитетним автором, який має досвід у обговорюваній темі.

У прозі нон-фікшн часто використовуються такі техніки, як відповідальний наратив, описова деталізація, діалоги, опис місця дії та інші, що дозволяє читачеві краще уявити події та персонажів. Крім того, автор нон-фікшн може використовувати такі прийоми, як репортаж, інтерв'ю, замітки та інші, що дозволяє збільшити реалістичність тексту.

Взагалі, поетика нон-фікшн у прозі передбачає відображення реальних подій та персонажів, застосування художніх технік для створення художнього тексту, а також відповідальність за правдивість викладених фактів та персонажів.

Хоча нон-фікшн твори можуть бути знайдені в літературі різних епох та культур, вважається, що жанр набув своєї форми у XX столітті. Наприклад, Американський журналіст Томас Вулф згадує, що він використовував термін "нова журналістика" для опису свого підходу до письма в 1960-і роки.

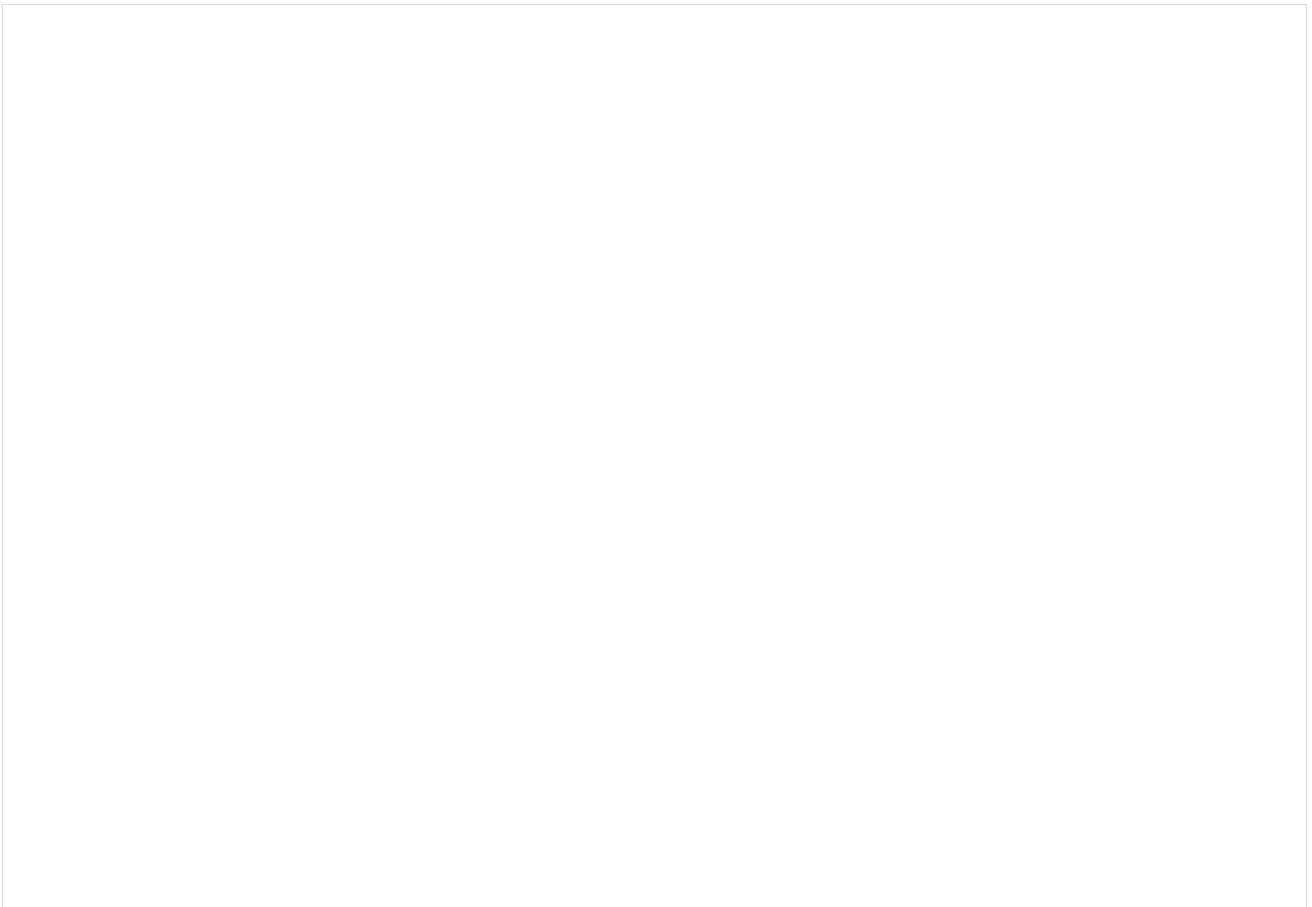
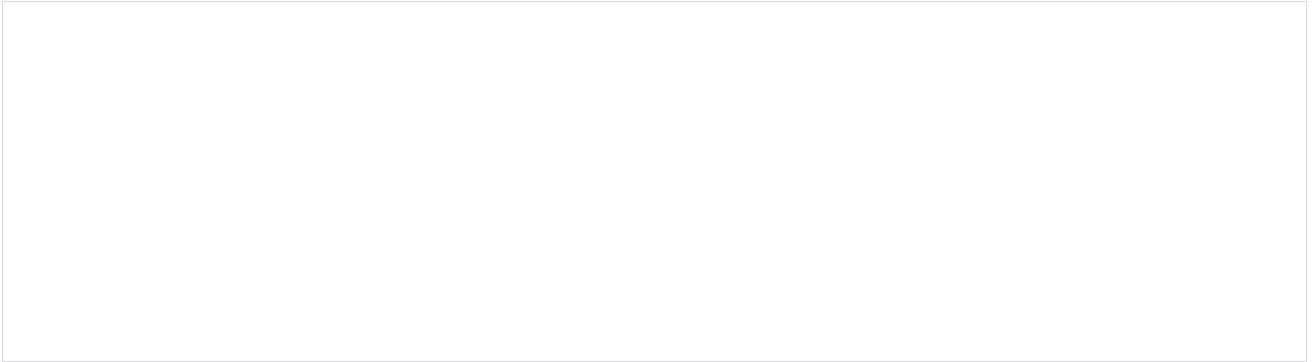
Однак, можна сказати, що початки нон-фікшну можуть бути віднесені до ранньої історії журналістики. Наприклад, такі видання як "The New Yorker" та "Esquire" займалися друком репортажів та інтерв'ю з розпочатку свого існування у 1920-х роках.

У 1960-і та 1970-і роки нон-фікшн отримав додатковий поштовх у своєму розвитку завдяки "новій журналістиці", яку практикували такі журналісти, як Гантер Томпсон, Том Вулф, Джоан Дідіон. Вони поєднували журналістський стиль з літературними елементами, такими як наративність, використання діалогів та розширених описів персонажів.

У 19 столітті з'явилися форми нон-фікшн письма, зокрема романна біографія та журналістське розслідування. Чарльз Діккенс і Томас Карлайл писали біографії, які читалися як романи, тоді як такі журналісти-шахраї, як Аптон Сінклер і Джейкоб Ріс, викривали соціальну несправедливість і корупцію в американському суспільстві. У 20 столітті науково-популярна література продовжувала розвиватися з появою нових медіа, таких як радіо, телебачення та Інтернет. Радіотрансляції та кінохроніка донесли масам інформацію про події в реальному часі, тоді як Інтернет уможливив широке поширення інформації через блоги, соціальні медіа та онлайн-видання новин.

Сьогодні нон-фікшн продовжує процвітати в багатьох формах і жанрах, від мемуарів і біографій до журналістських розслідувань і наукових досліджень. З розвитком цифрових засобів масової інформації науково-популярна література

стала доступнішою та різноманітнішою, ніж будь-коли раніше, пропонуючи читачам велику кількість інформації та бачення навколишнього світу.

Нон-фікшн творчості Сергія Довлатова

У своїх творах Довлатов поєднує різноманітні стилістичні засоби, що створює неповторний мелодійний ритм тексту. Він часто використовує іронію та гумор, що робить його твори легкими та зрозумілими для читача. У той же час, він вміло відображає життєві складнощі та глибокі емоції, створюючи складний та багатогранний образ світу.

Також варто звернути увагу на поетику творчості Довлатова. Він багато уваги приділяв відображенню реальності, проте зробив це через своє особисте бачення світу та своїх переживань. Таким чином, він створював не просто описи подій, а малював уявні карти життя з точки зору своєї персональності.

Поетика творчості Довлатова також характеризується насиченістю емоцій, глибокою філософією та інтелектуальністю. Він поєднує реалізм та магічний реалізм, відображає конфлікти між індивідуальним та колективним, світом інтелектуалів та звичайних людей, ніжність та сарказм. Така поетика створює глибоку та складну багатовимірність у його творах, що дозволяє читачу зрозуміти та сприйняти різні аспекти життя та світу.

Сергій Довлатов був відомий своїми есеїстичними творами, в яких розповідав про різні аспекти свого життя та життя інших людей. Жанр нон-фікшн, або літератури-факту, став одним з основних жанрів його творчості. Особливістю цього жанру є те, що автор розповідає історії, які насправді сталися, застосовуючи при цьому літературні засоби для створення красивої та вражаючої наочності.

Однією з особливостей нон-фікшн у творчості Довлатова є його стиль письма, який характеризується лаконічністю та точністю висловлювань. Автор часто використовує іронію та гумор для передачі своїх думок і переживань. Він також намагається створити реалістичний образ людського життя, але при цьому не боїться застосовувати літературні елементи для зміцнення ефекту.

Варто зазначити, що Довлатов використовував жанр нон-фікшн не тільки для того, щоб розповісти історії про своє життя. Він також розглядав соціальні аспекти.

Жанрові особливості нон-фікшн у творчості Сергія Довлатова

Його стиль письма характеризується гумором, іронією та дотепністю, а також здатністю вловлювати абсурди повсякденного життя Радянського Союзу. Ось деякі жанрові особливості нон-фікшн у творчості Довлатова:

Мемуари: Найвідомішими творами Довлатова є його мемуари, зокрема «Зона» і «Компроміс». У цих книгах він пише про свій досвід роботи журналістом і письменником у Радянському Союзі, а також про своє особисте життя.

Сатира. Твори Довлатова часто є сатиричними, висміюють радянську систему та її бюрократичні абсурди. За допомогою гумору викриває лицемірство і несправедливість радянського суспільства.

Особистий голос: Публіцистичні твори Довлатова дуже особисті та інтимні, з виразним авторським голосом. Він часто пише від першої особи та використовує анекдоти та особисті історії, щоб передати свої ідеї.

Неформальний стиль: стиль письма Довлатова неформальний і розмовний, з короткими реченнями та розмовним тоном. Він часто використовує гумор і сарказм, щоб донести свою точку зору. Історичний контекст: Публіцистичні твори Довлатова також є важливими історичними документами, які дають змогу зрозуміти життя Радянського Союзу протягом 1970-х і 1980-х років.

Критика радянського суспільства: Публіцистичні твори Довлатова часто критикують радянське суспільство та його цінності, включаючи відсутність свободи самовираження та індивідуалізм. Загалом нон-фікшн Довлатова характеризується особистим голосом, гумором і критикою радянського суспільства. Його твори є вагомим внеском у жанр мемуарів і дають цінну історичну перспективу життя Радянського Союзу.

Зона.....

"Зона" є один з найвідоміших творів Сергія Довлатова, який він написав у 1976 році. Це є твір публіцистичної прози Довлатова, в якому змальовано переживання автора наглядцем у радянському виправно-трудовому таборі 1970-х років. Книга написана в напівавтобіографічному стилі, і як документальна робота, вона дає унікальний погляд на повсякденне життя в'язнів та їхніх опікунів.

Нон-фікшн жанру «Зони» виявляється у використанні автором фактичних деталей, які прискіпливо досліджені та викладені з точністю. Використання Довлатовим відстороненого, спостережливого тону протягом усієї книги створює відчуття реалізму та автентичності, що підсилює невігаданий характер твору. Використання діалогу, зображення поведінки в'язнів і охоронців також додає

реалістичності твору, оскільки автор передає відчуття чистої людяності героїв. З точки зору нон-фікшн, твір "Зона" має декілька особливостей:

1. Автобіографічність: В оповіданні Довлатов розповідає про своє перебування в зоні, де він провів певний час. Автор переносить на сторінки твору свої власні думки, емоції та враження від цього досвіду. Таким чином, "Зона" є автобіографічним оповіданням, що є характерною рисою нон-фікшн літератури.
2. Інтерактивність: У творі "Зона" автор використовує велику кількість діалогів, які створюють враження присутності читача в самому творі. Це дає можливість читачеві відчувати атмосферу зони і пережити те, що переживав автор.
3. Елементи жанру "репортажу": Сергій Довлатов не просто описує своє перебування в зоні, він також намагається проаналізувати те, що відбувається навколо нього. Він спостерігає за життям зоновців, розповідає про їхні звички та поведінку. Таким чином, "Зона" має елементи жанру "репортажу", що також є характерною рисою нон-фікшн літератури.
4. Надання голосу різним персонажам: У творі "Зона" автор намагається розповісти історії різних персонажів.

Окрім фактичної точності, «Зона» також демонструє певні елементи літературного стилю, які сприяють її ефективності як нон-фікшну. Використання Довлатовим іронії та гумору, наприклад, служить для того, щоб підкреслити абсурдність радянської пенітенціарної системи та її дегуманний вплив як на

в'язнів, так і на охоронців. Зображуючи бюрократичний абсурд трудового табору, Довлатов здатний критикувати ширшу радянську систему та її вплив на людську поведінку.

агалом «Зона» це потужний нон-фікшн твір, який ефективно поєднує літературний стиль із правдивістю фактів, щоб надати читачам унікальний і глибокий погляд на світ радянських таборів. Завдяки поєднанню реалізму, іронії та гумору книга пропонує складний і деталізований погляд на радянську систему та досвід тих, хто її охопив.

Склад, деталі та елементи : Зона складається з чотирнадцяти свого роду анекдотів із табірної життя, між якими вставлені листи видавцю книги, Ігорю Марковичу. Лейдерман і Липовецький називають ці анекдоти мікродовелами, а Янг розповідями, що знову вказує на неможливість чіткого та неоднозначного визначення форми твору. У Зоні зазначається, що «це своєрідний щоденник, хаотичні записки, комплект неорганізованих матеріалів» (Довлатов 2016: 36). Схоже на компроміс, і в Зоні можна побачити характеристику гібридизації форми, що виникає через монтаж документального матеріалу у твір. Листи відокремлені від оповідань курсивом, і кожен викладено з датою та місцем створення. Оскільки Ігор Маркович Єфімов справді листувався з Довлатовим і став його видавцем, листи у Зоні вважатимуться документами. Проте, листи як документальний матеріал виконують особливу функцію всередині повісті. За словами Липовецького: «ці листи самі будуються як особливий інтелектуальні новели, діалогічно співвіднесені з сюжетною частиною оповідання — завдяки їм

"Зона" стає літературним маніфестом з ілюстраціями» (Липовецький в Янг, 1999). Янг доповнює це тлумачення словами: «Але листи не просто діалог з минулим або коментарі та пояснення для російської еміграції в Америці, це також погляд Довлатова на Росію, на своє життя ззовні і як би з боку »(Янг 1999). Іншими словами, листи в Зоні одночасно пояснюють громадську обстановку через табірний світ Довлатова та пов'язують анекдоти на сюжетному плані. При цьому слід зазначити, що громадська обстановка представлена через зображення як ув'язнених, так і наглядачів. У таборі Довлатова є індивідами, не відрізняються друг від друга:

"Я виявив різочу подібність між табором і волею. Між ув'язненими та наглядачами. Між домушниками-рецидивістами та контролерами виробничої зони. Між зеками-нарядниками та чинами табірної адміністрації. З обох боків заборони розстилався єдиний і бездушний світ. (...) Ми були дуже схожі і навіть взаємозамінні. Майже будь-який ув'язнений годився на роль охоронця. Майже будь-який наглядач заслуговував на в'язницю. (Довлатов 2016: 71)

Таким чином, погляд Довлатова на табірне життя багато в чому відрізняється від стійкої традиції табірної теми, як, наприклад, у Солженіцина та Шаламова. У першому листі висловлюється невдоволення тим, що видавці відмовлялися від друкування Зони, оскільки «Табірна тема вичерпана. Нескінченні тюремні мемуари набридли читачеві. Після Солженіцина тема має бути закрита...» (там-таки: 35). Однак додається, що: «Солженіцин описує політичні табори. Я – кримінальні. Солженіцин був ув'язненим. Я – наглядачем. За Солженіцином, табір – це пекло. Я ж гадаю, що пекло – це ми самі...» (там-таки). Янг зазначає,

що у Солженіцина і Шаламова доручається режим, поки в Довлатова вона в кожного індивіда (Янг 1999). Оскільки саме у листах викладається і пояснюється намір та функція тексту, вони є спробою виправдання та боротьбою за встановлення довлатовського зображення таборового життя.

У листах викладається процес роботи над зоною. Цей прийом знаходиться і в інших, пізніше написаних творах, наприклад, у книзі Даніел Штейн, перекладач Л. Улицької (див. Некрасова 2016: 131). Таким чином, інтеграція документального матеріалу, незважаючи на його справжність чи фальшивість, зміцнює свою позицію в рамках постмодерної поетики.

Що стосується оповідань, вони у своїй манері викладу дуже близькі до оповідань у Компромісі. Автобіографічний матеріал вплинув створення твору, оскільки Довлатов працював наглядачем у таборі, але цей матеріал викладається через наглядача на ім'я Борис Алиханов. Оскільки той самий герой є головним у повісті Заповідник, у Борисі Алиханові можна побачити схожість з автором. Цікавим є те, що персонаж Бориса Алиханова з'являється й у шостому компромісі у Компромісі, коли колега-журналіст Агапова шукає «цікавих людей» для своєї рубрики. Алиханов є колишнім наглядачем та лінгвістом, який переконує Агапову, щоб не писала про нього словами: «Я вчора напився! У мене борги та аліменти! Мене згадувала "Німецька хвиля"! Я певним чином дисидент! Вас звільнять...» (Довлатов 2016: 225) Той факт, що Довлатова згадали в Німецькій хвилі, згадується і в одинадцятому розділі повісті Наші, героєм якої виступає Довлатов. Тому, подібність між портретом Алиханова, як героя, і Довлатова, як героя і як автора, не викликає сумнівів, а також впадає в око та інтертекстуальність між різними творами Довлатова.

Так само, як і в *Компромісі*, достовірність та справжність автобіографічного матеріалу в оповіданнях є правдоподібною ілюзією. Схоже на традицію вживання дисклеймерів у США, де на початку твору дуже часто можна побачити слова «Всі персонажі є вигаданими, і будь-який збіг з людьми, що реально живуть або жили, випадковий», Довлатов на самому початку *Зони* жартівливо виклав: «Імена, події, дати — все тут справжнє. Вигадав я лише ті деталі, які несуттєві. Тому всяка подібність між героями книги та живими людьми є зловмисною. А всякий мистецький домисел — непередбачуваний і випадковий. Автор» (там-таки: 34). Підтверджується висновок, зроблений в аналізі *Компромісу*, що автор Довлатов не користується документальним матеріалом, щоб довести та переконати читача у справжності викладу оповідань. Документ є свідченням фікційності об'єктивної дійсності, тобто. реальності навколишнього письменника. У цьому світі панує абсурд із глузуванням, причому цей сміх нагадує трагікомічний «сміх крізь сльози» Гоголя. при цьому Документальність відіграє головну роль, оскільки гумористична риса оповідань стає смішною саме через схожість цього світу з реальним світом.

Компроміс.....

Основні теми і мотиви: Центральна тема «*Компромісу*» — боротьба за свободу творчості в репресивному суспільстві. Головний герой, письменник на

ім'я Довлатов (який, імовірно, є дублером самого автора), перебуває у розриві між своїм бажанням вільно висловлюватись і обмеженнями, накладеними на нього радянською системою. Повість досліджує компроміси, на які Довлатов повинен піти, щоб реалізувати свої мистецькі амбіції, уникаючи осуду влади. Ще одна важлива тема в «Компромісі» — роль дружби в підтримці самопочуття людини в репресивному суспільстві. Стосунки Довлатова з його другом Зінов'євим є ключовим елементом повісті. Зінов'єв – колега-письменник, який був змушений піти на компроміс зі своїм художнім баченням, щоб отримати офіційне схвалення. Незважаючи на це, Зінов'єв залишається джерелом натхнення та підтримки для Довлатова, нагадуючи йому про важливість художньої чесності та індивідуальної свободи. Стиль письма Довлатова в «Компромісі» характеризується властивими йому сухим гумором і стриманою іронією. Історія розповідається в простому прямому стилі, який заперечує складність її тем. Довлатов використовує діалог і внутрішній монолог для передачі внутрішніх конфліктів і боротьби своїх героїв. У результаті вийшла гостра й сатирична історія, коментар до абсурду життя в репресивному суспільстві. Підсумовуючи, «Компроміс» — це потужна історія, яка пропонує проникливе розуміння боротьби за творчу свободу в Радянському Союзі. Зображуючи спроби Довлатова орієнтуватися в складній системі цензури та офіційного схвалення, Довлатов викриває дегуманізаційні наслідки тоталітаризму та способи, якими він пригнічує індивідуальну ініціативу та творчість. Його сухий, іронічний стиль підкреслює похмурі теми історії, а також забезпечує моменти гумору та людяності. Загалом «Компроміс» — це блискучий

літературний твір, який розповідає про стан людини в будь-якому суспільстві, де індивідуальна свобода та творче самовираження знаходяться під загрозою.

Компроміс відбиває Талліннський період життя С. Довлатова, протягом якого він працював кореспондентом газет " Радянська Естонія " і " Вечірній Таллін " .

Склад : Твір складається з 12 розділів, у яких за допомогою процесу монтажу зіставляються два фрагменти: уривок із газет як справжній, достовірний документ супроводжується подією, розказаною героєм Довлатовим. Особливість і гібридизація форми, характерні для документальних постмодерних творів, ставлять під питання тип жанру. Незважаючи на те, що Компроміс вважається повістю, твір можна вважати і збіркою новел, оскільки він складається з 12 розділів, так званих «компромісів», що нагадують своєю формою новелу. Неоднозначність жанру показує і підтверджує те, що документальність як метод має тенденцію до створення гібридних форм, але водночас і руйнування традиційних форм. Оскільки кожен із «компромісів» починається з уривка з газет, викладеного в курсиві та супроводженого датою та місцем друкування, створюється відчуття правдоподібного документа. Дослідження публікацій газети "Радянська Естонія" за 1972-1975 роки. Г. Доброзракова показує, «що у більшості фрагментів, набраних курсивом, Довлатов використовував не містифіковані, а реальні матеріали газети, як власні, так і написані колегами-журналістами» (Доброзракова 2012: 17). Проте дослідження також показало, що дати публікацій, процитованих на початку розділів, деякі імена та деталі незначно змінені . Тому газетні уривки не можна вважати повністю справжнім документальним матеріалом. Проте документальність у Компромісі функціонує на двох рівнях. Окрім інтеграції уривків із газет, події виконані автобіографічним

матеріалом. Тому в нас безперервна гра документів та подій, що нагадують мемуари. Проте залишається питання, які частини повісті є справжніми, істинними, а які вигаданими, хибними. Більшість місць, наведених у тексті, є реальними, як, наприклад, вулиця Пікк та Пагарі в Таллінні, Кадріорг парк, міста Пайде та Тарту. Однак, у восьмому компромісі, герой Довлатов подорожує зі Жбанковим поїздом до Пайдеського району, хоча в цей час поїздом неможливо було дістатися Пайдеського району. Тим більше, місце «их'ю», яке вони по дорозі. Таким чином, будується літературний світ, який на перший погляд здається таким же, як реальний світ, хоча він насправді є зовсім вигаданим і фікційним. Такий світ повністю відповідає постмодерному принципу «світ як текст». Протиставлення брехні та істини поглиблюється на початку твору, коли герой Довлатов оцінює свою роботу в Талліннських газетах як «десять років брехні». Навіть із самої назви Компроміс стає зрозумілим, що герой постійно мав робити поступки між істиною та брехнею. Наприклад, у п'ятому компромісі, під час святкування Дня визволення редактор дав завдання Довлатову написати статтю про народження 400 000-го мешканця Таллінна. При цьому він не мав на увазі дівчинку, тому що «хлопчик якось символічніший». Незважаючи на те що "кандидати" для цієї честі могли бити син Ефіопа або син єврея Штейна, редактор хотів, щоб хлопчик був "соціально повноцінним" , і щоб у нього був.

"Повний комплект батьків" . Редактор навіть сказав Довлатову, щоб умовив батька 400 000 дитину дати сину ім'я Лембіт, всупереч тому, що батько хотів назвати його Володя. Природно, при цьому виникає безліч питань щодо професії журналістики, цензури, і навіть расизму, антисемітизму та рівності статей у Радянському Союзі. Журналістика мабуть була одним із найважливіших методів

у штучному зображенні блискучої радянської реальності, побудованої на міфах. Проте події у компромісах заперечують достовірність уривків як документ. Таким чином, документ парадоксально є більш вигаданим та фікційним текстом, ніж подія, розказана героєм Довлатовим. Інакше висловлюючись, абсолютність поняття брехні і правди поставлено під питання. Зважаючи на слова Довлатова: «Важка дорога від правди до істини» (Довлатов), кожен об'єкт залежить від інтерпретації суб'єкта. Без опорного пункту в істині та брехні отже немає логічного порядку. Таким чином, алогічність викликає обстановку абсурду, характерну для довлатівської прози.

Щоб підкреслити тезу про маніпуляцію документом, показовим є те, що навіть інтертекстуальність усередині документа є спотвореною. У п'ятому компромісі, у газетному уривку, наводиться цитата Гете: «Народжується людина – народжується цілий світ. (там-таки: 200), що супроводжується виноскою автора внизу сторінки: «Фантазія автора. Гете цього не писав» . Сам автор-герой гумористично заперечує інформацію, надруковану та опубліковану в газеті. При цьому читач розуміє, що кожне слово, викладене перЗона (Записки надзирателя) од ним Довлатовим, є недостовірним та сумнівним.

Проте опозиція брехні та правди у Довлатова не конфліктує. За словами Богданової:

Як на зовнішньо-подійному, так і на ідейно-змістовному рівні проза Довлатова постмодерністично безконфліктна: якийсь надтекстовий конфлікт (ідейний, суспільний, соціальний, сімейний, побутовий тощо) може бути заявлений або позначений, але він ніколи не виражений, не загострений, не розвинений. (Богданова 2004: 171)

Як приклад, Богданова, між іншим, наводить і Компроміс,

«(...) який побудований на «конфлікті» двох текстів, але в якому вже сама назва програмує безконфліктність відтворення того, що відбувається» .

Стає ясным, що Довлатов побудував вигаданий світ реальному ґрунті. Оскільки документальний матеріал у компромісі не є стовідсотково справжнім, цей твір можна вважати комбінацією псеводокументальних документів та псеводокументальних мемуарів. Цей світ функціонує за тими самими правилами, як реальний світ, але через призму Довлатова він доведено до абсурду. Проте абсурд Довлатова за словами

Липовецького: «не робить світ збагненим, він робить світ зрозумілим. І це, мабуть, найдивовижніший парадокс довлатівської поезики» (Лейдерман, Липовецький 2008: 610).

Наші.....

Твір "Наші" Сергія Довлатова є яскравим прикладом жанру нон-фікшн. Це оповідання про життя радянських іммігрантів у Нью-Йорку, де автор перетворює свої спогади в маленькі етюди, які порядково складають картину життя російської діаспори.

Одна з головних особливостей поетики твору полягає у тому, що автор розповідає про життя реальних людей, які були його знайомими в еміграції. Він не лише описує зовнішність героїв, але й змальовує їхні мотивації та внутрішній світ, показуючи їхні сподівання, мрії та реальність життя в еміграції.

Однією з головних тем твору є тема самотності. Довлатов описує, як іммігранти прагнуть знайти собі нові знайомства та друзів, але часто залишаються самі, не знаходячи спільності з оточуючими.

Також автор висвітлює тему міграції і відчуження від рідної культури, яка стає невід'ємною частиною життя іммігрантів. Вони шукають нове місце в світі та нову ідентичність, але залишаються від'єднаними від своїх коренів.

Основною особливістю стилю Довлатова є простота та лаконічність в описі подій, місць та героїв. Він створює максимально реалістичний світ, описуючи деталі із життя емігрантів та максимально природним способом передає їхні переживання та емоції.

Основні теми й мотиви: Центральна тема «Наших» — боротьба за пошук свого місця у світі. Сюжет розгортається в комунальній квартирі в Ленінграді (нині Санкт-Петербург) за радянських часів і простежує взаємодію між різними мешканцями квартири. Головний герой, молодий чоловік на ім'я Саша, бореться за встановлення власної ідентичності та місця у світі перед лицем задушливого конформізму радянського суспільства. Ще одна важлива тема в «Наші» — це напруга між індивідуальністю та колективною ідентичністю. Довлатов різко критикує радянський лад, який він зображує бездушною і гнітючою бюрократією, що придушує індивідуальну ініціативу та творчість. Історія досліджує виклики, з якими стикаються люди, які намагаються відстояти свою власну ідентичність перед обличчям могутньої та деспотичної держави. Стиль письма Довлатова в «Наших» характеризується властивими йому сухим гумором і стриманою іронією. Розповідь ведеться в стриманому, мінімалістичному стилі, який підкреслює похмурість і одноманітність життя радянського суспільства. Довлатов використовує повторення та тонкі зміни тону, щоб передати зростаюче почуття розчарування та відчаю, яке відчуває Сашко та інші герої. У результаті вийшла історія, яка є водночас глибоко гострою та тихо гумористичною, коментарем до людського становища за репресивних режимів. Підсумовуючи, «Наші» — це потужна історія, яка пропонує проникливе розуміння людського досвіду життя за репресивних режимів. Зображуючи боротьбу Саші за встановлення власної ідентичності перед обличчям радянського конформізму, Довлатов викриває фундаментальну напругу та тривоги, які лежать в основі людського стану. Його стриманий, стриманий стиль підкреслює похмурі теми історії, а також забезпечує моменти гумору та людяності. Загалом «Наші» — це

блискучий літературний твір, який говорить про універсальний людський досвід індивідуальності та конформізму.

Опис: Збірка оповідань "Наші" схоже на "Валіза", і збірку "Наші" можна вважати збіркою новел, оскільки кожен розділ присвячений одному з близьких людей і навіть тварин (у десятому розділі в центрі уваги знаходиться його собака на ім'я Глаша) з оточення Довлатова. За словами Довлатова, це «Історія мого сімейства» (Довлатов 2016: 524). Кожен розділ функціонує окремо, але зв'язок між ними полягає в інстанції автора-оповідача Довлатова. Його розповідь ведеться документальним способом, щоб наголосити на дійсності його оповідань. На цей намір Довлат навіть показує експліцитно: «Вийшло так, що я навіть охороняв свого брата. Щоправда, дуже недовго.

Розповідати про це мені не хочеться. Інакше все буде надто вже літературно. Як у "Донських оповіданнях" Шолохова.» Виникає питання, чому Довлатов наполягає на документальності розповіді про свою сім'ю і до чого це призводить.

Персонажі його сім'ї є свідками історичних та суспільних змін у Радянському Союзі. Зображуючи їхні портрети, Довлатов малює життя у Радянському Союзі. Наприклад, його дід був «єдиним жителем Владивостока, який протистояв революції», а перед війною його заарештували та розстріляли. Дядя Михайло "помер від туберкульозу в блокадному Ленінграді". Тітка Мара працювала редактором творів багатьох відомих письменників, як, наприклад, М.

Зощенко, О. Толстого та О. Форш. Про її чоловіка, дядька Арона, написано: «Біографія тіткиного чоловіка Арона повністю відбиває історію нашої держави.(...) він став непманом і, здається, тимчасово розбагатів. Потім когось розкуркулював. Потім він чистив лави партії. Потім його самого вичистили. За те, що він був непманом...» . Деякі з персонажів, як, наприклад, тітка Мара, були членами партії, але Довлатов їх не звинувачує ні в чому:

«Багато гідних і чесних людей опинилися в лавах комуністичної партії. Вони не винні. Просто їм хотілося жити краще. Займати вищі пости...» Кожен із персонажів великою мірою був зумовлений політикою Радянського Союзу. Тому в оповіданнях спостерігається одночасне свідчення та гостра політична критика. Збірка закінчується зауваженням автора, що його син народився 1981-го року в США. Він є американцем і «кличуть його — уявіть собі — містер Ніколас Доулі». В останній пропозиції («Це те, до чого прийшла моя сім'я і наша батьківщина») показово, що еміграція руйнує коріння сім'ї Довлатова. Одночасно зазначається, що еміграція руйнує його батьківщину загалом. Однак у його оповіданні не виявляється звинувачення, а повна байдужість. В останній розповіді написано: «— Тебе нарешті друкують. А що змінилося? — Нічого,— сказав я,— нічого...» . Наголошується маленька людина, яка в абсурдному світі залежить від нагоди та вищих сил. У цьому полягає універсальність літературного світу та творчості Довлатова. Янг помітила взаємозамінність оповідань Довлатова всередині його творчості:

Кожен із них (оповідань) має власну ідею, дає право самостійне існування, хоча у найзагальній формі ідея всіх оповідань єдина. Наприклад, розповідь

«офіцерський ремінь» за тематикою могла б увійти до «Зони», але входить до збірки «Валіза». Це можна сказати і про дев'ятий розділ повісті «Наші».

Суть єдиної ідеї викладається і Довлатовим в одному з листів у Зоні:

«Декларується єдина банальна ідея – що світ абсурдний» . У роботі ми спробували показати, що абсурд у Довлатова без сумнівів залежить від документальності у його творах.

Валіза.....

У "Валізі" Довлатов розповідає про свій досвід еміграції з Радянського Союзу до США, описуючи свої враження та переживання під час переїзду.

Аналізуючи "Валізу" з точки зору нон-фікшн, можна відзначити декілька особливостей. По-перше, твір є особистим нарисом автора, який розповідає про власні переживання та думки. Довлатов не створює художніх персонажів або сюжетів, а зосереджується на своїй власній історії.

По-друге, стиль письма автора в "Валізі" є дуже простим та прямолінійним. Довлатов використовує невеликі, короткі речення, що робить читання легким та зрозумілим. Він також не використовує велику кількість літературних прийомів, але досить ефективно використовує деталі та іронію.

По-третє, "Валіза" містить дуже багато інформації про радянське суспільство та культуру, що стало причиною еміграції Довлатова. Автор описує безпосередньо свої враження від суспільної ситуації, політики та культурних подій в країні.

Також можна відзначити, що "Валіза" містить елементи гумору та іронії, які дозволяють читачеві легше сприймати та розуміти розповідь автора.

Основні теми та мотиви «Валізи»: Центральна тема «Валізи» — досвід еміграції та втрата культурної ідентичності, яка її супроводжує. Мемуари розповідають про еміграцію Довлатова з Радянського Союзу до Сполучених Штатів у 1978 році. Протягом усієї книги Довлатов розмірковує про свій досвід російського іммігранта

в Америці та про глибоке відчуття витіснення та дезорієнтації, яке супроводжує процес культурної трансплантації. Ще одна важлива тема «Валізи» — це співвідношення пам'яті особистої та пам'яті культури. Довлатов чітко усвідомлює, як його власний досвід як іммігранта формується більшими історичними та культурними силами. Він чітко сприймає відмінності між російськими та американськими культурними нормами та те, як ці відмінності формують його власне відчуття ідентичності. Стиль письма Довлатова в «Валізі» характеризується властивими йому сухим гумором і стриманою іронією. Мемуари розповідаються в серії віньєток, кожна з яких фіксує окремий момент еміграційного досвіду Довлатова. Довлатов використовує яскраві описи та гострі спостереження, щоб передати абсурди та виклики іммігрантського життя, а також розмірковуючи про глибші психологічні та культурні виміри еміграційного досвіду. Загалом «Валіза» — це потужний літературний твір, який пропонує проникливе розуміння досвіду еміграції та складності культурної ідентичності. Зображуючи власний досвід іммігранта, Довлатов висвітлює ширші соціальні та культурні сили, які формують досвід іммігранта. Його сухий, іронічний стиль підкреслює похмурі теми історії, а також забезпечує моменти гумору та людяності. Загалом «Валіза» — це блискучі мемуари, які розповідають про універсальний людський досвід переміщення та культурної адаптації.

Однак знову звернемо увагу на неважливість справжності документального матеріалу у Довлатова. Хоча імена, місця та дати з його життя здебільшого мають корінь у реальному світі, Довлатов у своїх творах користується цим матеріалом лише для того, щоб зобразити свій абсурдний літературний світ, схожий на дійсність. У "Валізі" документальний матеріал, незважаючи на його справжність

чи хибність, служить для критики радянської держави та суспільства, але й для розгляду тем ностальгії, батьківщини та еміграції.

Слід звернути увагу і так звану оманливість і багатозначність слова, характерну для розповіді Довлатова. Аналізуючи Шоферські рукавички у "Валізі", Ранчин писав: «Крім прямого, подієвого сенсу, літературний текст містить додаткові значення, іменовані конотаціями». Він перераховує деякі конотації, як-от, мотив рядження, інтертекстуальне зв'язку і оманливість, тобто. багатозначність слова. Його тезу підтвердимо на прикладі оповідання «Зимова шапка».

На початку розповіді головний герой Довлатов одягає лижну шапочку і приїжджає до редакції, де дізнається, що друкарка Раїса вбила себе. Довлатов каже відверто що «з жовтня Раїсу почали цькувати. Адже, щоб її звільнити, потрібні були формальні підстави». Справа в тому, що Раїса була єврейкою і цим зауваженням критикується як антисемітизм, так і лицемірство людей як підлий спосіб звільнення з роботи. Троє чоловіків каже Довлатову, що між ними з Раїсою були "складні, заплутані відносини". Зрозуміло, що всі чоловіки у редакції були у любовних стосунках із Раїсою, але вони заплющили очі на несправедливість. Оповідач каже, що Раїса «була єдиною вільною жінкою в редакції», причому прикметник «вільна» не означає, що вона не була одружена, а єдина вільна людина в редакції. У цьому вся виявляється оманливість і багатозначність слова, про яку писав Ранчин. Ціла ситуація буквально викликає нудоту у Довлатова. Поряд із його фізіологічною реакцією, Довлатов каже, що: «Аби піти з редакції з її залізними принципами, фальшивим ентузіазмом, нездійсненими мріями про творчість...». Цими словами критикується радянська цензура у ЗМІ та професія журналістики як засобу пропаганди в Радянському

Союзи. Його цинізм підкреслюється і в його зверненні до своїх колег, називаючи їх «трубадур режиму».

Зображення та критика радянського суспільства викладено в ситуації п'ятики з братом Бором у готелі «Радянська». Цей готель був справжнім місцем у Ленінграді, де жили іноземці, але їх «несподівано виселили», щоб захиститися від можливих шпигунств. Коли Довлатов жартівливо пише «Злі язики перейменували готель «Радянська» - в «Антирадянську»...» , він насправді говорить правду, оскільки цей готель дійсно називали Антирадянським.

Таким чином, Довлатов малює замкнутість Радянського Союзу по відношенню до іноземців і постійний страх від шпигунств. Довлатов продовжує розповідь тим, що у готелі вони пили «Столичну», курили імпортні цигарки «Джебел» та їли шпроти. Створюється відчуття, що Довлатов лише документально записав, що вони пили, їли та курили, але у високоякісних, дорогих і недоступних продуктах виявляється стратифікація радянського суспільства, яке лише в теорії було безкласовим. Це є і мотивом одягу. Коли Довлатов їде зі знайомкою Ритою до аеропорту, вона каже йому: «ви одягаєтеся, як босяк». Проте коли приїжджає міліція через те, що Довлатова побили, міліціонер «уважно слухав», бо «її можна було прийняти за дружину відповідального працівника. А мене – за його особистого шофера» . Нерівноправність людей підкреслюється особливо у сцені, коли Рита з Довлатовим нічого очікувати чекати у черзі: «її розкішна дублянка і тут справила необхідне враження» . Дублянка теж є статусним символом і доводить, що люди з дублянкою важливіші за людей без дублянки.

Наприкінці оповідання викладається «фінансова махінація», зроблена Довлатовим із братом Бором. Дружина Довлатова Олена дає йому рубль, щоб він купив пляшку

соняшникової олії, але Довлатов із братом їдуть містом, витрачають усі гроші на спиртні напої та їжу. Його брат купує маску Буратіно, в якій Довлатов сидів цілу годину в барі "Юність". Довлатов приїжджає додому п'яним, без рубля і без олії, схожий на Буратіно, головного героя книги Золота ключика, чи пригоди Буратіно Олексія Толстого. Як Буратіно легковажно продав абетку, яку дав йому Папа Карло, щоб подивитися виставу лялькового театру, так і Довлатов витратив рубль, призначений для олії, на алкоголь. Незважаючи на те, що Довлатов пише документально, ніби він справді купив маску Буратіно і носив її, у цьому вчинку насправді міститься символічний та інтертекстуальний зв'язок з літературним твором А. Н. Толстого.

Зрештою, Дружина Олена каже Довлатову: «Вічно з тобою відбуваються фантастичні історії...», причому мається на увазі те, що Довлатов завжди потрапляє у дивні ситуації. Але, враховуючи знову оманливість і багатозначність слова, у її словах відбивається вигаданість його оповідань. Тому можна зробити висновок, що цілу розповідь можна вважати фантастичною розповіддю з елементами документального матеріалу.

Заповідник.....

"Заповідник" - це роздуми Сергія Довлатова про відвідування ним музею-заповідника в Пушкінському районі Псковської області. Основна тема твору - відношення людей до історії та культурної спадщини своєї країни.

З точки зору нон-фікшн, "Заповідник" є типовим прикладом спогадів та роздумів автора, що містять елементи фактів та реальних подій, які сталися з ним особисто. Автор не тільки описує свій власний досвід відвідування музею-заповідника, але і проводить дослідження історії країни та розмірковує про значення збереження культурної спадщини.

Один з головних в творі "Заповідник" це його автобіографічний підхід до розповіді. Він розповідає про свій власний досвід відвідування музею-заповідника, а також про свої роздуми щодо культурної спадщини своєї країни. Автор також використовує іронію та гумор для передачі своїх думок.

Одним з центральних елементів твору є порівняння музею-заповідника з "археологічною вікторією". Автор пояснює, що цей музей створений не для того, щоб зберігати пам'ять про минуле, а для того, щоб згадувати тільки про те, що принесе прибуток. Це ще один елемент нон-фікшн, який відображає Довлатову як непримиренного критика суспільства. Таким чином, "Заповідник" є прикладом того, як нон-фікшн може використовуватися для передачі особистого досвіду та власних думок, а не лише описувати події та явища.

Основні теми й мотиви «Заповідника»: Центральна тема «Заповідника» — безглуздість життя перед лицем смерті. Події розгортаються в похоронному бюро, де головний герой, молодий письменник, працює нічним сторожем. Протягом

оповідання письменник розмірковує про власну смертність і марність своїх художніх шукань перед обличчям неминучості смерті. Історія досліджує людське бажання залишити якийсь слід у світі, хоча ми усвідомлюємо остаточну порожнечу цього бажання. Ще одна важлива тема в «Заповіднику» — це суперечність між мистецькими амбіціями та вимогами практичної реальності. Письменник розривається між бажанням творити велике мистецтво та потребою заробляти на життя. Він гостро усвідомлює економічні реалії свого становища та той факт, що його мистецькі амбіції можуть ніколи не бути повністю реалізованими. Історія досліджує компроміси, на які митці повинні йти, щоб вижити, і екзистенційну тривогу, яка виникає через конфлікт між амбіціями та реальністю. Стиль письма Довлатова в «Заповіднику» характеризується його фірмовим сухим гумором і стриманою іронією. Розповідь ведеться в стриманому, мінімалістичному стилі, який підкреслює суворість обстановки та похмурість думок письменника. Довлатов використовує повторення і тонкі зміни тону, щоб передати зростаюче почуття відчаю і смирення письменника. У результаті вийшла глибоко меланхолійна та тихо гумористична історія, коментар про стан людини перед обличчям смертного життя. Підсумовуючи, «Заповідник» — це потужна історія, яка пропонує проникливе розуміння людського досвіду смертності та боротьби за пошук сенсу в безглуздому світі. Зображуючи роздуми письменника про смерть і мистецькі амбіції, Довлатов викриває фундаментальні тривоги та напруження, які лежать в основі людського стану. Його стриманий, стриманий стиль підкреслює похмурі теми історії, а також забезпечує моменти гумору та людяності. Загалом «Заповідник» — це блискучий літературний твір, який розповідає про універсальний людський досвід смертності та пошуки сенсу в байдужому світі.

В одній ситуації навіть ніхто з туристів не помітив, що герой помилково почав декламувати «Лист матері» Єсеніна. Правда і міф рідко пов'язані між собою, оскільки міф завжди займає ідеальне, нереальне місце. У міфі найголовнішим його правдоподібність, тобто. подібність до правди, поки його суттєва правдивість є другорядною. Міф зображується таким чином, щоб у нього можна було повірити, а віра у своїй суті не залежить від фактів чи логіки. Той самий принцип виявляється і в документальності Довлатова, оскільки факт має бути схожим на дійсність, поки його істинність є зовсім неважливою. Разрушение мифа усиливается героєм-п'яницею по имени Михаил Иванович Сорокин, описуваним словами: «людина безрозсудна, я розумію, але добра і внутрішньо інтелігентна...» Неосвіченість і суттєве нерозуміння Пушкіна в екскурсоводів і туристів збільшується контрастом з персонажем Мишком, у п'яцтві якого підкреслюється справжність. Персонажів «алкашів-аристократів» можна зустріти досить часто і в інших творах Довлатова: капітан Токар у Зоні («Життя капітана Токаря складалося з мужності та п'яцтва.»), батько Довлатова в Наших, «гіркі п'яки». Віктор Ципін у Валізі. Ці герої, незважаючи на свою ваду, поставлені на моральних сходах вище за інших персонажів. Однак найбільшими п'яницями у творах виступають головні герої, що можна пов'язати з тим, що і сам Довлатов страждав на алкоголізм. Оскільки літературний світ Довлатова є спотвореним і абсурдним, мотив п'яцтва дозволяє інтелігентним персонажам упоратися з цим світом та вижити у ньому. Це чітко виявляється у Зоні: «Минуло двадцять років. Капітан Токар живий. Я теж. А де цей світ, сповнений ненависті та страху? Він куди подівся? І чому причина моєї туги і сорому?..» Алкоголь є способом ескапізму з абсурдності світу, як літературного, і реального. Тільки під час п'ятики губляться

умовні межі цього абсурдного світу і тільки тоді можна перейняти в його природність. Наприклад, у Компромісі редакційні п'ятики описуються як:

«урочистість демократії. Тут можна пожартувати з головного редактора. Вирішити питання про те, хто найгеніальніший журналіст епохи. Висловити комусь свої претензії. Вимовити непомірні компліменти» . Мотив пияцтва є важливим, оскільки ідентифікація головного героя з іншими алкоголіками у творах посилює його позицію достовірності та справжності.

Герой у Заповіднику таки проникнув у фальшивість міфу Пушкіна. За словами Геніса: «Привласнений державою міф Пушкіна фальшивий, як комсомольські хрестини. Ритуал не терпить насильства» . Однак, руйнування міфу призводить до перестворення того самого міфу. За словами Геніса: «Але й викрити помилковий міф не можна, його можна лише замінити справжнім, чим не без успіху і зайнявся Довлатов. Мені розповідали, що тепер молодь приїжджає до Заповідника, щоб побувати не лише в пушкінських, а й у довлатівських місцях» . Коректура міфу Довлатова парадоксально призвела до інтеграції Довлатова в цей міф. При цьому документальність відіграла велику роль, оскільки критика, аналіз, коментар чи свідoctво посилюються документальним методом. Як ми вже згадували в теоретичній частині даної роботи, не є випадковим те, що журналістика є найважливішим інструментом у створенні та підтримці державної ідеології та міфу. З цього можна дійти невтішного висновку, що документальність як прийом є плідним способом міфотворчості, оскільки документальність діє за принципами, схожими на принципи створення міфу. Крім теми пушкінського міфу, звернемо увагу ще одну важливу силу, створювану літературний світ Довлатова. Наприкінці повісті, герой прощається з дружиною і запитує її: Ми ще зустрінемося? Вона

відповідає: «Так... Якщо ти нас любиш», причому стає зрозумілим, що для неї найголовнішою причиною дії є любов. Відповідь Довлатова: «Кохання — це молоді. Для військовослужбовців та спортсменів ... А тут все набагато складніше. Тут уже не кохання, а доля...» оцінює випадок і долю як головну умову події у житті. Випадок і доля виявляються і в інших творах Довлатова, оскільки вони підтримують абсурдний та алогічний стан його літературного простору.

Результати дослідження

Узагальнюючи результати дослідження, можна зробити висновок про те, що творчість Сергія Довлатова містить багато рис, що характерні для жанру нон-фікшн. Автор використовує факти зі свого життя, описує реальних людей та події, а також здійснює саморефлексію. Водночас він впроваджує художні прийоми, що роблять його творчість цікавою і захоплюючою для читачів. Важливою особливістю поезики нон-фікшн у творчості Довлатова є його підхід до письма як до способу зберегти історію свого життя та життя свого народу, а також як до способу осмислити власний досвід та допомогти іншим зрозуміти світ.

Аналізуючи твори "Зона", "Компроміс", "Наші", "Валіза" та "Заповідник", можна сказати, що кожен з них відображає різні аспекти життя автора та його спогади про минуле. У цих творах Довлатов описує реальні події та людей, яких він зустрів, а також розкриває свої власні думки та емоції.

Загалом, дослідження поетики нон-фікшн у творчості Сергія Довлатова дозволяє краще зрозуміти його творчість та внести вагомий внесок у розвиток наукового підходу до вивчення літератури.

Висновки

Визначення документальності та документальної літератури як одних із найважливіших понять у сучасній літературі є важким завданням. Документальною літературою вважатимуться як non-fiction жанри, близькі за змістом журналістиці, а й художній, фікціональний текст, куди інтегрується або документ, або автобіографічний і біографічний матеріал. Аналізуючи поняття нон-фікшн, ми дійшли висновку, що у процесі інтеграції до тексту факти переробляються, змінюються і втрачають строго об'єктивні якості. Тому стираються кордони між дійсністю та вигадкою. Документи в літературі проходять через фільтр автора, але виникає питання, чи справляють вони враження правдоподібності чи справжності, у результаті залежить від читачів. Головним у документальному матеріалі є його

посередницька роль між дійсністю та написаним. Таким чином документальний матеріал виступає як культурний конструкт.

У роботі ми розглядали елементи нон-фікшн як літературного прийому в творчості письменника Довлатова. На прикладі його п'яти творів: Компроміс, Зона (Записки наглядча), Заповідник, Валіза та Наші ми проаналізували питання елементів нон-фікшн матеріалу, спосіб інтеграції цього матеріалу та ставлення героя та автора, оскільки в образі героя відображається життя Довлатова. Таким чином ми разом проаналізували природу документальності взагалом, оскільки документальний матеріал у Довлатова інтегрується у різний спосіб. Як документ, у Зоні інтегруються листи Довлатова до його видавця, а в Компромісі викладено газетні уривки. Текст у творах, який не виступає документом, наповнений автобіографічним матеріалом. Тому спостерігається різновид використання документального матеріалу. Довлатов сам оцінював свій документалізм як псевдодokumentальний. У цій роботі ми підтвердили цю оцінку помилкового документалізму та проаналізували причини інтеграції псевдодokumentального матеріалу у його творах. Незважаючи на те, що теми твору зовсім відрізняються одна від одної (у Зоні зображується табірне життя, у Наших викладено сімейне життя автора, у Компромісі критикується журналістика в Радянському Союзі, у "Валізі" критикується радянська дійсність з погляду емігранта, а в Заповіднику руйнуватиметься пушкінський міф), літературний світ у Довлатова побудований на фрагментах, у яких найголовнішу роль грає випадок, нестача логіки, тобто. одним словом – абсурд. Фрагментарність його оповідання обумовлює гібридизація форми та жанру його творів, характерна для документальної літератури. Впадає в

око, що документальний матеріал у Довлатова використовується тільки для того, щоб його літературний простір нагадував дійсність. Таким чином посилюється позиція свідчення та критики, внаслідок чого виходить гоголівський «сміх крізь сльози». Інакше кажучи, документальний матеріал у Довлатова використовується з метою сприяння зображенню його фікційного абсурдного літературного світу. Цим підтверджується вирішальне значення документальності у поезиці Сергія Довлатова.

5.2. Перспективних напрямів подальших досліджень теми

Існує кілька перспективних напрямів подальших досліджень теми «елементи нон-фікшн у прозі Сергія Довлатова». Деякі потенційні сфери дослідження включають:

Використання автобіографічних елементів у творах Довлатова: творчість Довлатова відома своїм автобіографічним змістом, і подальші дослідження могли б

вивчити способи, якими він використовував власний життєвий досвід як вихідний матеріал для своєї художньої літератури. Роль сатири в творчості Довлатова. Для творчості Довлатова характерна сатирична гострота, і подальші дослідження могли б вивчити способи, за допомогою яких він використовував гумор та іронію для викриття протиріч і абсурдів радянського життя.

Зв'язок між творчістю Довлатова та радянською літературною цензурою: роботи Довлатова часто піддавалися цензурі в Радянському Союзі, і подальші дослідження могли б вивчити способи, якими він керував обмеженнями радянської літературної системи, і вплив цензури на його твори.

Список літератури

1. Богданова, О. 2004. *Дихотомическая триада прозы Сергея Довлатова*. В: *Постмодернизм в контексте современной русской литературы (60-90-е годы XX века – начало XXI века)*. Санкт-Петербург: Филологический факультет Санкт-Петербургского государственного университета. Стр. 163-182.
2. Генис, А. 1999. *Пушкин у Довлатова*. В: Арьев., А. Ю. *Сергей Довлатов: творчество, личность, судьба*. Санкт-Петербург: Звезда. Режим доступа: <http://www.sergeidovlatov.com/books/genis2.html> 12. 8. 2018.
3. Глэд, Д. 1991. *Беседы в изгнании. Русское литературное зарубежье*. Книжная Палата. Стр. 83-95.

4. Доброзракова, Г.А. 2012. *Поэтика С. Д. Довлатова в контексте традиций русской литературы XIX-XX веков*. Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора филологических наук. Москва.
5. Довлатов, С. 1990. *Записные книжки*. Нью-Йорк: журн. «Слово — Word». Режим доступа: http://www.sergeidovlatov.com/books/zap_kn.html 10.8. 2018.
6. Довлатов, С. 2004. *Зимняя шапка*. В: *Чемодан*. Санкт-Петербург: Азбука-классика.
7. Довлатов, С. 2016. *Малое собрание сочинений*. Санкт-Петербург: Азбука-Аттикус.
8. Каспэ, И. 2013. *Статус документа. Окончательная бумажка или отчужденное свидетельство?*. Москва: Новое литературное обозрение.
9. Лейдерман, Н.Л., Липовецкий, М.Н. 2008. *Сергей Довлатов*. В: *Современная Русская литература XX века (1950-1990-е годы) в двух томах, том 2; 1968-1990*. Москва: Академия. Стр. 598-610.
10. Данилевский, И. А. *Сергей Довлатов: жизнь и творчество* / И. А. Данилевский. – М.: Вагриус, 2006. – 336 с.
11. Живова, Е. Ю. *Поэтика нон-фикшн в романах Сергея Довлатова* / Е. Ю. Живова // Вестник Российского университета дружбы народов. Серия: Литературоведение. Журналистика. – 2014. – Т. 24. – № 4. – С. 435-444.
12. Савицкая, Е. В. *Художественное своеобразие рассказов Сергея Довлатова в контексте теории и практики литературы XX века: Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук* / Е. В. Савицкая. – СПб., 2005. –

214 с.

13. Фролова, Н. В. Нон-фикшн: опыт теоретической концептуализации / Н. В. Фролова // Филологические науки. Вопросы теории и практики. – 2014. – № 2 (20). – С. 36-38.

14. Краснопольська, Наталія. "Сергій Довлатов: поетика та ідеологія творчості." Львів, Видавництво Львівської політехніки, 2017.

15. Левитов, Леонід. "Сергій Довлатов: герой та автор." Київ, Факт, 2010.

16. Морріс, Марк. «Правда та література: теорія нехудожньої літератури та поема в прозі». The Review of Contemporary Fiction, том. 23, вип. 3, 2003, стор. 67-78.

17. Пакер, Барбара. «Правда наукової літератури: розмова з Лі Гуткіндом». The Missouri Review, том. 20, № 1, 1997, С. 49-60.

18. Перкінс, Девід. "Творча нонфікшн: літературна журналістика?" Щоквартальник журналістики, вип. 68, вип. 3, 1991, стор. 467-474.